

pracownia badań
i innowacji
społecznych

Julia
Wygnańska

STANDARD GROMADZENIA DANYCH O BEZDOMNOŚCI - REKOMENDACJE
PROJEKTU „SPOSOBY GROMADZENIA INFORMACJI O LUDZIACH
BEZDOMNYCH NA MAZOWSZU 2011.

Zespół realizujący projekt: Wojciech Lipiński, Dorota Marchlewska, Wojciech Rustecki, Julia Wygnańska

Dokument powstał w ramach projektu: „Systemy gromadzenia informacji o osobach bezdomnych na Mazowszu” realizowanemu dzięki dotacji udzielonej Pracowni Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA przez Wojewodę Mazowieckiego w konkursie dla organizacji pozarządowych w 2011 roku.

Warszawa, styczeń 2012 r.

Podziękowania	3
Instytucje, które starają się wdrażać standard gromadzenia danych	3
Wprowadzenie – czemu służy standard gromadzenia danych?	4
Rekomendacje ogólne	6
Rekomendacje dla instytucji	7
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.....	7
Wojewoda Mazowiecki	7
Biuro Polityki Społecznej m.st. Warszawa.....	8
Organizacje pozarządowe udzielające wsparcia z tytułu bezdomności.....	8
Inne instytucje udzielające wsparcia z tytułu bezdomności	8
Aneks 1. Standard gromadzenia danych	8
Aneks 2. Klasyfikacja zmiennych zawartych w standardzie	11
Aneks 3. Informacje techniczne	12
Bibliografia	12

PODZIĘKOWANIA

Opracowanie i nawoływanie do wprowadzenia standardu gromadzenia danych o ludziach korzystających ze wsparcia z tytułu bezdomności jest stosunkowo łatwe – to było zadanie moje i zespołu projektowego, z którym miałam szczęście współpracować. Jednak prawdziwym wyzwaniem jest wprowadzenie standardu w życie, realizowanie go w praktyce dnia codziennego. Chciałabym w tym miejscu podziękować wszystkim osobom z noclegowni, schronisk, punktów poradnictwa, magazynów darów, poradni lekarskiej, szpitala, ośrodka pomocy społecznej za podjęcie współpracy z nad tym trudnym zadaniem i wzięcie go na swoje barki. Szczególne podziękowania kieruję do: Zdzisława Bieleckiego, Agnieszki Cieplak, Mikołaja Czerniakowskiego, Mikołaja Czerny, Joanny Kaup-Markiewicz, Joanny Kosiackiej, Mariusza Krzyżaka, Bożeny Mikołajczyk, Anety Obcowskiej, Andrzeja Papisa, Moniki Pawelczyk, Adriany Porowskiej, Katarzyny Rejch, Krzysztofa Szmigielskiego, Olgi Szejter, Moniki Wójcickiej, Małgorzaty Zygnerskiej oraz pielęgniarek-wolontariuszek Specjalistycznej Poradni Zdrowia Stowarzyszenia Lekarzy Nadziei, pracowników socjalnych Noclegowni Przystań i wolontariuszy, którzy na prośbę organizacji podjęli się żmudnego wpisywania danych.

Julia Wygnańska

INSTYTUCJE, KTÓRE STARAJĄ SIĘ WDRAŻAĆ STANDARD GROMADZENIA DANYCH

Specjalistyczna Poradnia Zdrowia dla Bezdomnych, Stowarzyszenie „Lekarzy Nadziei”

Komórka pracowników socjalnych, Szpital Wolski im. dr Anny Gostyńskiej

Ogrzewalnia, Kościół Armii Zbawienia w Polsce

Ośrodek „Tylko”, Caritas Archidiecezji Warszawskiej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej

Pensjonat Socjalny św. Łazarza, Kamiliańska Misja Pomocy Społecznej

Pogotowie Informacji Społecznej, Stowarzyszenie Pomocy i Interwencji Społecznej

Program streetworkerski, Kamiliańska Misja Pomocy Społecznej

Punkt wydawania darów, Fundacja D.O.M.

Schronisko Przystań, Caritas Archidiecezji Warszawskiej

Bursa Kofeda, Stowarzyszenie Samopomocy Bursa im. H.Ch. Kofoeda

Dom „R”otacyjny, Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”

Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola

W sposób zauważalny przez społeczeństwo i przyjęty do wiadomości przez ludzi odpowiedzialnych za tworzenie polityki społecznej wobec zjawisk społecznych, które stawiają mieszkańców Polski w bardzo trudnej sytuacji życiowej, bezdomność jest rozpoznawana od początku transformacji lat dziewięćdziesiątych. Przez ponad dwadzieścia lat, które minęły od tamtego momentu powstało wiele instytucji pomocowych, większych projektów miejskich, regionalnych, krajowych i nawet międzynarodowych. Ostatnim jest projekt systemowy POKL, którego działania toczą się wokół standardów udzielania pomocy ludziom w różnych trudnych sytuacjach życiowych. Z pewnością system wsparcia się rozwija. Nie wiadomo jednak jakie przynosi efekty dla ludzi, którzy czasem na krótszy czas, czasem na dłuższy czas, częściej lub rzadziej znajdują się w sytuacji bezdomności (na ulicy, w schronisku, w mieszkaniu chronionym, kątem u znajomych lub dalszej rodziny) lub wykluczenia mieszkaniowego (w kawalerce z teściami i dziećmi, w dziesięciometrowym mieszkaniu z ubikacją w korytarzu czy w nowym apartamencie z wielkim kredytem hipotecznym, który pochłania wszystkie środki finansowe łącznie z tymi na czynsz).

To poważny problem – nie ma narzędzia pozwalającego na „zmierzenie” jakości rozwijanego systemu, wskazania jego mocnych i słabych stron i co za tym idzie kierunków rozwoju. Jedyne stosowane miary to przekonania praktyków i ekspertów, pracowników instytucji pomocowych oraz badaczy wypowiadających swoje opinie. To wartościowe źródła ewaluacji, czas jednak aby zaczęły im towarzyszyć bardziej weryfikowalne metody np. oparte o analizę liczebności i podstawowych cech populacji ludzi w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego, analizę konkretnych sytuacji mieszkaniowych w jakich się znajdują, wzory korzystania z usług instytucji pomocowych i potrzeby wsparcia. Każda metoda pozwalająca na uzyskiwanie tego rodzaju informacji powinna być rozwijana.

W ramach projektu „Systemy gromadzenia danych o ludziach bezdomnych na Mazowszu” z 2011 roku i wcześniejszego „Wolskiego pilotażu” z 2010 roku Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia testowała i popularyzowała metodę badania bezdomności opartą o agregację zindywidualizowanych danych gromadzonych przez instytucje pomocowe (Wygnańska et al, 2011a). W ramach projektu wypracowano **standard gromadzenia danych**, opisujący jakie dane i w jaki sposób należy gromadzić, aby uzyskać wiedzę wartościową zarówno dla indywidualnej pracy socjalnej z osobą dotkniętą bezdomnością jak i dla prób opisywania populacji ludzi w sytuacji bezdomności jako całości, jako grupy złożonej z ludzi korzystających stale, często, rzadko lub bardzo rzadko z usług instytucji „dla bezdomnych”. Badanie systemów rejestracji w mazowieckich placówkach wykazało iż niemal we wszystkich prowadzona jest jakaś forma rejestru w ramach której gromadzonych jest większość zmiennych objętych standardem. Niestety zdecydowana większość to rejestry papierowe (więcej w raporcie z badania, Wygnańska, 2011b)¹.

Aby stworzyć warunki do wprowadzania standardu w życie, Stocznia przygotowała niezbędne narzędzia min. elektroniczną relacyjną bazę danych zgodną ze standardem, pakiet szkoleniowy ułatwiający korzystanie z bazy a także mechanizm pozwalający na uzyskiwanie z placówek zindywidualizowanych danych i ich agregowanie, w sposób umożliwiający formułowanie wniosków o populacji ludzi znajdujących się w sytuacji bezdomności na określonym terytorium. Procedura zapewnia ochronę danych osobowych (Szymielewicz, 2010) i jednocześnie pozwala na agregację informacji z wykluczeniem problemu wielokrotnego liczenia tej samej osoby (nawet jeśli korzystała ona z pomocy wielu instytucji).

¹ http://www.bezdomnosc.edu.pl/images/PLIKI/Raporty/r6_raport-badanie-ankietowe-2011.pdf

Dzięki badaniom prowadzonym według tej metody możliwe jest uzyskiwanie wskaźników bezdomności niedostępnych w innych badaniach w szczególności w najpopularniejszych w Polsce badaniach metodą „liczenia głów” w określonym punkcie w czasie. Bardziej szczegółowo obie metody zostały porównane w opracowaniu pt. „Metodologia badania bezdomności i miary podstawowe a system pomocy ludziom w sytuacji bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego”(Wygnańska, 2011c)². Do miar podstawowych należą:

Miara stanu (ang. stock) służy do określenia wielkości populacji dotkniętej danym problemem czy też spełniającej obraną definicję problemu w wybranym jednym punkcie w czasie. Miarą stanu jest np. liczba osób bezdomnych objętych badaniem Socjodemograficznym na Pomorzu, liczba osób przebywających w placówkach dla bezdomnych w Warszawie w poniedziałek, itd. W badaniu metodą wypracowaną przez Stocznnię możliwe jest uzyskanie wartości miary stanu dla każdego dnia okresu objętego badaniem!

Miara przepływu (ang. flow) mówi o wielkości populacji dotkniętej problemem bezdomności. Aby ją właściwie określić trzeba wziąć pod uwagę fakt ciągłych zmian w miejscu przebywania osób bezdomnych. Ponieważ nie ma możliwości dotarcia do wszystkich miejsc w jednym momencie (metoda „liczenia głów” w punkcie w czasie), trzeba szukać w wielu momentach, czyli w jakimś przedziale czasowym. Miarę przepływu definiuje się jako liczbę osób spełniających obraną definicję bezdomności w przedziale czasowym. Do jej uzyskania konieczne są dane o okresie w jakim dana osoba znajdowała się w sytuacji bezdomności. Można ją uzyskać w badaniu metodą wypracowaną przez Stocznnię.

To możliwość uzyskania wskazanych wyżej miar jest głównym czynnikiem, który powinien motywować **do popularyzacji standardu gromadzenia danych**. Metoda agregacji opiera się o dane gromadzone przez instytucje udzielające wsparcia. Jeśli każda z nich gromadzi je w inny sposób np. w jednej na pytanie o długość bezdomności proponuje się odpowiedzi: do jednego roku, od roku do pięciu lat, powyżej pięciu lat a w drugiej do pół roku, od pół roku do dwóch lat, od dwóch do sześciu lat, powyżej sześciu lat, to agregacja danych z obydwu placówek jest utrudniona. Ponadto, proces agregacji znacznie utrudnia fakt prowadzenia systemu rejestracji na papierze – dane przed wykorzystaniem muszą być przeniesione do arkuszy kalkulacyjnych co jest czasochłonne.

Proponowany **standard gromadzenia danych** wyrasta z doświadczeń stołecznych placówek (Karta Mieszkańca) oraz międzynarodowych zaleceń dotyczących opisywania problemu bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego (Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS³, zmienne podstawowe bezdomności MPHASIS⁴). Jednym z zaleceń wziętych pod uwagę jest definiowanie bezdomności poprzez trudne „sytuacje mieszkaniowe” w jakich każdy człowiek może się znaleźć – nie tworzy się definicji „osoby bezdomnej” wychodząc z założenia, że bezdomność to nie cecha osobowa. Standard został przetestowany w ponad dziesięciu placówkach różnego rodzaju (min. noclegownia, program streetworkerski, punkt informacji, szpital, schronisko, ośrodek pomocy społecznej, ośrodek interwencji kryzysowej itd.) na terenie Warszawy i Mazowsza w latach 2010-2011.

Popularyzowanie **standardu gromadzenia danych** opartego o ETHOS jako podstawy dla **systemu gromadzenia informacji o ludziach w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego** jest zgodne z wytycznymi Unii Europejskiej dla krajowych polityk wobec bezdomności. Zalecenie budowania systemów

² http://www.bezdomnosc.edu.pl/images/PLIKI/Wiadomosci/opracowanie_metodologia-badania-bezdomnosc-miary-podstawowe.pdf

³ <http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/PL.pdf>

⁴ <http://www.trp.dundee.ac.uk/research/mphasis/papers/streszczenieSYNTHESISPL-FINAL.pdf>

informacji jako podstawy dla planowania polityki społecznej (np. strategii) zostało zawarte w Rekomendacjach Jury Europejskiej Konferencji na rzecz Konsensusu w Bezdomności⁵:

„Jury wzywa do przyjęcia ETHOS jako wspólnej ramy dla definiowania bezdomności na poziomie UE. Typologia ETHOS powinna stać się podstawą dla kompleksowej i zintegrowanej Strategii wobec Bezdomności UE.”

oraz

„Osoby odpowiedzialne za politykę społeczną wobec zjawiska na poziomie krajowym i regionalnym powinny zabiegać o wypracowanie i włączenie procesów gromadzenia danych do krajowych strategii wobec bezdomności (...). Celem strategii powinno być uzyskiwanie danych dla wszystkich sytuacji mieszkaniowych ujętych w ETHOS.”

Zalecenia te zostały powtórzone w **Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 14 września 2011 roku w sprawie strategii UE na rzecz przeciwdziałania bezdomności**⁶, w której Parlament min. „(4) wzywa do uwzględnienia europejskiej typologii bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego (ETHOS) w tworzeniu strategii UE; wzywa Komitet Ochrony Socjalnej i jego podgrupę ds. wskaźników do promowania porozumienia między państwami członkowskimi w zakresie stosowania tej definicji (...)” oraz „(6) uważa że należy prowadzić działania monitorujące i sprawozdawcze w odniesieniu do kluczowych elementów strategii na rzecz walki z bezdomnością (...) w tym prawidłowego gromadzenia danych”.

Popularyzacja **standardu gromadzenia danych** jest niezbędnym krokiem, którego zrobienie przybliży nas: mieszkańców, pracowników i liderów organizacji pozarządowych działających na rzecz ludzi bezdomnych, pracowników samorządów lokalnych, administracji centralnej, ministerstw i rządu do spełnienia zaleceń, do których obliguje nas członkostwo w Unii Europejskiej. To z kolei stworzy możliwość rzetelnej weryfikacji systemu pomocy a co za tym idzie jego poprawy.

Poniżej opisano szczegółowe rekomendacje, których realizacja warunkuje osiągnięcie celu. Opis standardu gromadzenia danych znajduje się w Aneksie 1 wraz z dodatkowymi informacjami w kolejnych aneksach (min. jak uzyskać bazę danych zgodną ze standardem).

REKOMENDACJE OGÓLNE

1. Promowanie potrzeby gromadzenia systematycznych danych o skali i podstawowych cechach ludzi w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego jako integralnych komponentów lokalnych, regionalnych i krajowych polityk publicznych wobec tego zjawiska.
2. Zwiększanie wiedzy dotyczącej sposobów gromadzenia systematycznych danych o zjawiskach społecznych w tym bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowym.
3. Stworzenie systemu zachęt pozwalających instytucjom udzielającym wsparcia z tytułu bezdomności na budowanie wewnętrznych elektronicznych systemów gromadzenia informacji np. w formie uwzględnienia takiego działania w konkursach dla organizacji pozarządowych, włączenia przestrzegania standardu gromadzenia danych do obowiązków wynikających z umów na wykonanie zadań zleconych lub powierzonych itd. Aby systemy się rozwijały instytucje muszą bowiem uzyskać

⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&langId=pl&eventsId=315&moreDocuments=yes&tableName=events>

⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0383+0+DOC+XML+V0//PL>

źródło finansowania umożliwiające ich prowadzenie (indywidualizacja baz, bieżące wprowadzanie danych, analiza statystyczna, raporty).

4. Wprowadzenie stałego mechanizmu monitorowania informacji o skali i podstawowych cechach ludzi w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego do obowiązków podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki społecznej wobec tego zjawiska np. poprzez zobligowanie instytucji do opracowania kompleksowych rocznych raportów w tej sferze (zgodnie z zaleceniem Rezolucji Parlamentu Europejskiego).
5. Wyposażenie instytucji udzielających wsparcia z tytułu bezdomności w systemy gromadzenia danych obejmujące zarówno narzędzia do elektronicznej rejestracji np. bazę danych jak i szkolenia pozwalające na zdobycie niezbędnych umiejętności. Pracownicy są przyzwyczajeni do kartki i długopisu, notują w zeszytach, zeszytikach, kwestionariuszach i żółtych świstkach. Większość osiąga w tym biegłość i nie chce zmieniać metody - każde przyzwyczajenie jest ciężko zmienić. Ciężko jest się „przerzucić” na wpisywanie wszystkiego do komputera – trzeba go najpierw oswoić, nauczyć się szybciej pisać, klikać po różnych „oknach”, poczuć się pewniej. Korzyści przychodzą po jakimś czasie: szybsza rejestracja, automatyczne podsumowania, przejrzystość. Oprócz szkoleń potrzebny jest do tego czas.

REKOMENDACJE DLA INSTYTUCJI

MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Rekomenduje się wprowadzenie możliwości dofinansowania działania z zakresu budowania elektronicznych systemów informacji o bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowym opartych o **standard gromadzenia danych** w krajowym konkursie „Powrót osób bezdomnych do społeczności” zarówno w torze centralnym jak i regionalnych. Rekomenduje się również wprowadzenie **standardu gromadzenia danych** jako podstawowego narzędzia w sprawozdawczości dla organizacji uzyskujących dofinansowanie we wspomnianych konkursach. Zalecane jest stopniowe wprowadzanie standardu np. poprzez określenie obowiązku przedstawienia półrocznego raportu opartego o standard dotyczącego odbiorców projektów, które uzyskały dofinansowanie. Ponadto rekomenduje się wprowadzenie komponentu związanego z budowaniem systemu gromadzenia informacji o ludziach w sytuacji bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego zgodnego z Rezolucją Parlamentu Europejskiego z dnia 14 września 2011 r. do wszelkich krajowych przedsięwzięć, których celem jest kreowanie krajowej polityki wobec tego zjawiska (min. Projektu systemowego realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 1.18 Standardy w pomocy).

WOJEWODA MAZOWIECKI

Rekomenduje się wprowadzenie możliwości dofinansowania działania z zakresu budowania elektronicznych systemów informacji o bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowym opartych o **standard gromadzenia danych** w corocznych konkursach Wojewody Mazowieckiego dla organizacji pozarządowych, tak aby organizacje mogły starać się o uzyskanie środków na stworzenie lub dostosowanie narzędzi do wprowadzenia systemu rejestracji, bieżącego wprowadzania danych, przygotowywania zestawień zbiorczych i raportowania. Rekomenduje się wprowadzenie analogicznego priorytetu to mazowieckiego Toru Regionalnego Krajowego Programu „Powrót osób bezdomnych do społeczności”. Ponadto rekomenduje się wprowadzenie **standardu gromadzenia danych** jako podstawowego narzędzia w sprawozdawczości dla organizacji uzyskujących dofinansowanie we wspomnianych konkursach. Zalecane jest stopniowe

wprowadzanie standardu np. poprzez określenie obowiązku przedstawienia półrocznego raportu opartego o standard dotyczącego odbiorców usług dofinansowanych w konkursie.

BIURO POLITYKI SPOŁECZNEJ M.ST. WARSZAWA

Rekomenduje się aby Biuro Polityki Społecznej m.st. Warszawa, które odpowiada za finansowanie działań wobec bezdomności na terenie miasta, wprowadziło do obowiązków wynikających z umów z organizacjami pozarządowymi prowadzenie systemu rejestracji opartego o **standard gromadzenia danych** oraz wyposażyło organizacje w niezbędne środki finansowe dla realizacji tego obowiązku (stworzenie lub dostosowanie narzędzia np. bazy danych, wprowadzanie danych do bazy, przygotowanie zestawień zbiorczych). Rekomenduje się również dostosowanie wymogów sprawozdawczych stawianych organizacjom do **standardu gromadzenia danych** poprzez zharmonizowanie kwestionariusza Karty Mieszkańca oraz formularza informacji kwartalnej ze standardem. Rekomenduje się wprowadzenie w życie tych zaleceń przy okazji podpisywania nowych umów z organizacjami na jesieni 2012 roku.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE UDZIELAJĄCE WSPARCIA Z TYTUŁU BEZDOMNOŚCI

Rekomenduje się podjęcie wysiłku na rzecz usystematyzowanego gromadzenia danych o osobach korzystających ze wsparcia placówek prowadzonych przez organizacje w oparciu o **standard gromadzenia danych**. Rekomenduje się „wpisywanie” tego działania do wniosków składanych we wszelkich konkursach dla organizacji pozarządowych działających na rzecz ludzi w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego.

INNE INSTYTUCJE UDZIELAJĄCE WSPARCIA Z TYTUŁU BEZDOMNOŚCI

Rekomenduje się podjęcie próby zintegrowania prowadzonych systemów rejestracji z wybranymi elementami standardu gromadzenia danych wzorem np. Szpitala Wolskiego im. Anny Gostyńskiej (w bazie danych wykorzystywanej przez pracowników socjalnych dodano zmienne ze standardu min. rodzaj miejsca pobytu przed pojawieniem się w szpitalu, długość ostatniego epizodu bezdomności) i czy Ośrodka Pomocy Społecznej dla Dzielnicy Wola (uczulono pracowników wprowadzających dane do bazy POMOST aby wpisywali rodzaj miejsca pobytu w dniu złożenia wniosku według standardu).

Powyższe rekomendacje zostały skierowane w indywidualnych pismach do wszystkich instytucji, względem których zostały uczynione.

ANEKS 1. STANDARD GROMADZENIA DANYCH

Standard gromadzenia danych to zbiór zmiennych (pytania, odpowiedzi, formę zaznaczenia odpowiedzi), które powinny być gromadzone w każdej instytucji posiadającej wśród swoich klientów osoby w sytuacji bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego. Z definicji są to wszystkie tzw. instytucje „dla bezdomnych” czyli noclegownie, schroniska, ośrodki interwencji kryzysowej, itd., ale również ośrodki pomocy społecznej, szpitale czy jadłodajnie.

Ideą standardu jest definiowanie bezdomności poprzez sytuację mieszkaniową w jakiej znajdują się osoby a nie poprzez cechy osób (nie definiujemy „osoby bezdomnej”). Punktem wyjścia jest Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS wskazująca różne rodzaje „miejsc pobytu”, w których znalezienie się oznacza bezdomność lub wykluczenie mieszkaniowe.

Nie ma potrzeby, aby każda instytucja wdrażała cały standard, jeśli jednak zdecyduje się na gromadzenie danych o ludziach w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego, dobrze jest aby robiła to według standardu. Korzystanie ze standardu umożliwi rzetelne i tanie monitorowanie zjawiska bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego na poziomie terytorium, a nie tylko jednej instytucji i każdej z osobna.

Standard może być wprowadzany w życie zarówno przez instytucje udzielające wsparcia (np. schroniska) jak i instytucje odpowiedzialne za kreowanie polityki społecznej wobec zjawiska (oparcie wymogów sprawozdawczych o standard). Baza danych opracowana przez Stocznę jest narzędziem umożliwiającym wprowadzenie standardu, sama w sobie jednak standardem nie jest. Każda instytucja może stworzyć swoją bazę, zgodną ze standardem.

ZMIENNA	TYP	SŁOWNIK ODPOWIEDZI
Nazwisko	Tekst	
Imię	Tekst	
data urodzenia	Data	
Płeć	wybór jednokrotny	mężczyzna; kobieta
miejsowość urodzenia	Tekst	
kraj urodzenia jeśli inny niż Polska	Tekst	
adres zameldowania -miejsowość	Tekst	
adres zameldowania województwo	wybór jednokrotny	dolnośląskie; kujawsko-pomorskie; lubelskie; lubuskie; łódzkie; małopolskie; mazowieckie; opolskie; podkarpackie; podlaskie; pomorskie; śląskie; świętokrzyskie; warmińsko-mazurskie; wielkopolskie; zachodniopomorskie
Obywatelstwo	Tekst	polskie; inne niż polskie; niezdefiniowane/status
stan cywilny	wybór jednokrotny	kawaler/panna; żonaty/zamężna; rozwiedziony/rozwiedziona; w separacji; konkubinat/związek nieformalny; wdowiec/wdowa
Wykształcenie	wybór jednokrotny	podstawowe; zasadnicze zawodowe; średnie (techniczne/licealne); policealne/niepełne wyższe; wyższe
Deklarowana długość trwania w bezdomności	wybór jednokrotny	poniżej 2 m-cy; pół roku; pół roku - rok; rok - 3 lata; 3 - 5 lat; powyżej 5 lat
Kto zgłasza się po pomoc – struktura:	wybór jednokrotny	samotnie bez dzieci; samotnie z dziećmi; para bez dzieci; para z dziećmi; inny rodzaj gospodarstwa
Osoby bliskie	Wybór wielokrotny	Ojciec; matka; rodzeństwo; dzieci; partner/partnerka (mąż/żona); brak
rodzaj świadczenia	wybór jednokrotny	pobyty; wizyta; odmowa
data przyjęcia do placówki	Data	
data opuszczenia placówki	Data	
liczba dzieci w placówce	Liczba	
rodzaj miejsca przebywania przed pojawieniem się w placówce	wybór jednokrotny	mieszkanie na dziko/w przestrzeni publicznej; zakwaterowanie kryzysowe; placówka/instytucja dla bezdomnych; placówka dla ofiar przemocy/dla samotnych matek; instytucja typu szpital, zakład karny, areszt śledczy; niekonwencjonalne schronienie; mieszkanie ze znajomymi lub dalszą rodziną z braku innego lokum; lokal socjalny; lokal niestabilny; przebywanie w domu - nie bezdomni

długość przebywania w miejscu wskazanym wyżej	wybór jednokrotny	poniżej 2 m-cy; 2 m-ce - pół roku; pół roku - rok; rok - 3 lata; 3 - 5 lat; powyżej 5 lat
inne rodzaj miejsca-przed	Tekst	
deklarowany rodzaj miejsca przebywania po opuszczeniu placówki	wybór jednokrotny	mieszkanie na dziko/w przestrzeni publicznej; zakwaterowanie kryzysowe; placówka/instytucja dla bezdomnych; placówka dla ofiar przemocy/dla samotnych matek; instytucja typu szpital, zakład karny, areszt śledczy; niekonwencjonalne schronienie; mieszkanie ze znajomymi lub dalszą rodziną z braku innego lokum; lokal socjalny; lokal niestabilny; przebywanie w domu - nie bezdomni
inny rodzaj miejsca po	Tekst	
przyczyny ostatniego epizodu bezdomności	słownik wielokrotnego wyboru	działanie właściciela; koniec umowy najmu; konflikt w rodzinie/gospodarstwie domowym; przemoc w rodzinie/gospodarstwie domowym; problemy z pracą; niepowodzenie w poszukiwaniu pracy poza miejscem zamieszkania; przyczyny osobiste; przyczyny finansowe; wypis z instytucji; imigracja; siły wyższe - katastrofy naturalne
inne przyczyny – jakie	Tekst	
zgon w placówce	prawda/fałsz	
rodzaje codziennego zajęcia w dniu przyjęcia do placówki	słownik wielokrotnego wyboru	zatrudnienie płatne; zatrudnienie wspierane; praca wolontarystyczna; nauka, szkolenia, dokszałcanie, kursy; bezrobocie; emerytura, renta; przewlekła choroba, niepełnosprawność
rodzaje codziennego zajęcia w dniu opuszczenia placówki	słownik wielokrotnego wyboru	zatrudnienie płatne; zatrudnienie wspierane; praca wolontarystyczna; nauka, szkolenia, dokszałcanie, kursy; bezrobocie; emerytura, renta; przewlekła choroba, niepełnosprawność
problemy wymagające wsparcia	słownik wielokrotnego wyboru	niepełnosprawność; choroby przewlekłe; inne problemy zdrowotne; zaburzenia psychiczne; uzależnienie od alkoholu; uzależnienie od innych substancji np. narkotyków; uzależnienie od hazardu; długi, zaległości w płaceniu czynszu; zaległości w spłacaniu kredytów; długi alimentacyjne; brak codziennego zajęcia (szkoleń, pracy); doświadczenie przemocy; bezradność, nieporadność życiowa; nikotynizm
inne problemy wymagające wsparcia	Tekst	
źródła i rodzaje dochodu w dniu przyjęcia do placówki	słownik wielokrotnego wyboru	brak dochodów; umowa o pracę (czas określony/nieokreślony); umowa zlecenie/dzielo; praca na czarno; samodzielna działalność gosp. (zarejestrowana); samodzielna działalność nieregistrowana np. zbieractwo, żebractwo, prostytutcja...; emerytura/renta; regularne zasiłki z pomocy społecznej np. stały/pielęgnacyjny; świadczenia z tytułu bezrobocia; alimenty; granty/stypendia edukacyjne; pomoc rodziny; ; inne źródła dochodu;
źródła i rodzaje dochodu w dniu opuszczenia placówki	słownik wielokrotnego wyboru	brak dochodów; umowa o pracę (czas określony/nieokreślony); umowa zlecenie/dzielo; praca na czarno; samodzielna działalność gosp. (zarejestrowana); samodzielna działalność nieregistrowana np. zbieractwo, żebractwo, prostytutcja...; emerytura/renta; regularne zasiłki z pomocy społecznej np. stały/pielęgnacyjny; świadczenia z tytułu bezrobocia; alimenty; granty/stypendia edukacyjne; pomoc rodziny; ; inne źródła dochodu;

Standard zawiera zmienne, które można uporządkować względem ich użyteczności np. dla badań bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego metodą agregacji danych usługodawców, dla potrzeb prowadzenia pracy socjalnej w placówce itd. Poniżej przedstawiono taką klasyfikację wypracowaną w projektach Stoczni. Pomaga ona w zrozumieniu konstrukcji standardu.

Zmienne kodujące:

- Zmienne kodujące pozwalają na przekształcenie danych osobowych w zindywidualizowane dane zanonimizowane, których zbiór nie zawiera danych pozwalających na identyfikację konkretnych osób, ale umożliwia wykorzystanie ich w analizach i podsumowaniach zbiorczych. Analiza samych zmiennych kodujących pozwala na unikalną Identyfikację osób a zatem i eliminację podwójnego liczenia tej samej osoby, o której dane uzyskano w różnych placówkach.
- Jeśli danym kodującym nie towarzyszą podstawowe zmienne ilościowe nie można na ich podstawie przedstawić wskaźników dla wyodrębnionego okresu np. danego roku czy pięciolecia. Agregując wyłącznie dane kodujące dowiemy się ile osób zostało ujętych w rejestrach, z których pobrano dane w całym okresie dla którego prowadzone były rejestry.
- Bez zmiennych kodujących badanie metodą agregacji nie jest możliwe.

Zmienne definiujące bezdomność:

- W badaniach metodą agregacji fakt bezdomności definiuje się poprzez sytuację mieszkaniową w jakiej dana osoba się znajduje. Stosuje się Europejską Typologię Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS. W instytucjach specjalistycznych dla bezdomnych definicję spełniają z założenia wszystkie osoby korzystające z ich pomocy, w instytucjach głównego nurtu sprawdza się „rodzaj miejsca przebywania” osoby w dniu skorzystania z pomocy instytucji i na tej podstawie ocenia się jego status w bezdomności.
- Zmienna ta ma podstawowe znaczenie dla wyłowienia grupy osób w sytuacji bezdomności spośród wszystkich klientów instytucji „głównego nurtu”. Ponadto pozwala na dokładniejsze określenie sytuacji mieszkaniowej dając możliwość dalszych interpretacji dotyczących charakteru bezdomności (np. sensu largo, wykluczenia mieszkaniowego itd.).
- Bez zmiennej definiującej bezdomność badanie metodą agregacji jest możliwe tylko w instytucjach, w których rejestry obejmują wyłącznie osoby bezdomne według jakiejś przyjętej definicji podzielanej przez wszystkie instytucje, których rejestry objęte są badaniem.

Zmienne podstawowe ilościowe:

- Daty kontaktu z instytucją obejmujące datę początku i końca pobytu dla instytucji pobytowych lub datę wizyty dla instytucji niestacjonarnych/ambulatoryjnych mają kluczowe znaczenie dla określenia wielkości populacji w wybranym interesującym dla badacza, urzędnika czy polityka okresie. Dzięki odpowiednim analizom statystycznym na ich podstawie oblicza się wszystkie wskaźniki dotyczące skali bezdomności na danym terytorium w danym okresie: stan dla każdego dnia okresu, przepływy dla dowolnych okresów (wielkość grupy z wyłączeniem duplikatów), typ bezdomności (epizodyczna, przejściowa i chroniczna) i inne.

Zmienne podstawowe w bezdomności:

- Zmienne podstawowe pozwalają na scharakteryzowanie populacji ludzi w sytuacji bezdomności lub wykluczenia mieszkaniowego. Są stosowane w większości badań na świecie. Część z nich to tzw.

podstawowe zmienne demograficzne stosowane do opisu podstawowych cech każdej populacji ludzkiej (płeć, wiek, stan cywilny, wykształcenie, obywatelstwo, skład gospodarstwa domowego, miejscowość i województwo zameldowania) pozostałe to zmienne charakterystyczne dla bezdomności (długość okresu bezdomności, przyczyna bezdomności, stan zdrowia min. uzależnienia, problemy wymagające wsparcia, rodzaj codziennego zajęcia, źródła dochodów i inne).

ANEKS 3. INFORMACJE TECHNICZNE

Elektroniczną bazę danych (MS ACCESS) pozwalającą na gromadzenie danych wg standardu można uzyskać kontaktując się z koordynatorką projektów mailem: julkiw@yahoo.com. Bazę można uzyskać bezpłatnie podpisując „Umowę o licencji niewyłącznej na korzystanie z bazy”, w której darujący zobowiązuje się do dostarczenia nieuszkodzonego produktu a obdarowany do uzyskania oprogramowania MS ACCESS niezbędnego do uruchomienia bazy oraz podejmowania starań korzystania z bazy w bieżącej działalności.

Na stronie www.bezdomnosc.edu.pl został uruchomiony dział poświęcony **standardowi gromadzenia danych**, w którym będą publikowane wszelkie zasoby (min. szczegółowy opis zmiennych ze standardu, instrukcja korzystania z bazy, wzór umowy o licencji niewyłącznej i wykorzystaniu bazy).

BIBLIOGRAFIA

European Commission (2010) "European Consensus Conference on Homelessness: Policy Recommendations of the Jury", Bruksela

European Commission (2008) "MPHASIS Synthesis Report - How to Improve the Information Base on Homelessness on a Regional, National and European Level"

<http://www.trp.dundee.ac.uk/research/mphasis/papers/streszczenieSYNTHESISPLFINAL.pdf>

Szymielewicz, K. (2010) „Opinia prawna z zakresu ochrony danych osobowych w badaniach nad bezdomnością metodą agregacji zindywidualizowanych danych gromadzonych przez placówki wspierające”, Fundacja Pracownia Badań i Innowacji STOCZNIA oraz Fundacja PANOPTYKON, Warszawa

Wygnańska, J. (2011a) „Badanie bezdomności metodą agregacji zindywidualizowanych danych o osobach korzystających ze wsparcia instytucji pomocowych dla ludzi bezdomnych. Raport końcowy z Wolskiego pilotażu”, Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa, http://www.bezdomnosc.edu.pl/images/PLIKI/Wiadomosci/raport_koncowy_wolski_pilotazfinal.pdf, dostęp 2011.09.30

Wygnańska, J. (2011b) „Sposoby gromadzenia informacji o mieszkańcach i klientach mazowieckich instytucji udzielających wsparcia z tytułu bezdomności. Raport z badania”, Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa, http://www.bezdomnosc.edu.pl/images/PLIKI/Wiadomosci/raport_koncowy_wolski_pilotazfinal.pdf, dostęp 2012.01.29